

УНІВЕРСИТЕТ
Короля Данила

ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ

Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної конференції

5 травня 2023 року

Івано-Франківськ-2023 р.

УНІВЕРСИТЕТ
Короля Данила

**ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА
ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ В СУЧАСНИХ
УМОВАХ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ**

*Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної конференції*

5 травня 2023 року

Івано-Франківськ-2023 р.

УДК 340.11(061)
Т33

Теорія та практика правозастосування в сучасних умовах державотворення: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Івано-Франківськ, 05 травня 2023 року). Івано-Франківськ. Редакційно-видавничий відділ ЗВО «Університет Короля Данила». 2023. 378 с.

Theory and practice of law enforcement in modern conditions of state formation: materials of the All-Ukrainian scientific and practical conference (Ivano-Frankivsk, 05 May 2023). Ivano-Frankivsk: Editorial publishing department of University King Danylo, 2023. 378 p.

Рекомендовано до друку Вченою радою ЗВО «Університет Короля Данила» (протокол № 9 від 28. 04. 2023 р.)

У збірнику опубліковано матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Теорія та практика правозастосування в сучасних умовах державотворення» (05 травня 2023 року).

Усі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів конференції посилання на джерела є обов'язковим.

© Університет Короля Данила, 2023

собів щодо ... службових осіб». Могло скластися враження, що кримінально-правові засоби застосовуються до службових осіб якось спеціально тільки із урахуванням їх статусу, що в корні невірно. Посилення відповідальності службових осіб можливе лише за використання ними цього статусу, довіри при вчиненні кримінального правопорушення. Щодо професійного статусу – погодитись із цим, як видається, не можна. Це інша за природою ситуація, урахування якої для підвищення тяжкості злочину потребує, принаймні, додаткового обґрунтування, яке не впливає з положень проекту або з робіт його авторів (можливо щось пропустив). Отже, доцільним видається з цієї типової ознаки вилучити слова «*професійних обов'язків*» чи «*професійних повноважень*»

По-третє, формулювання «пов'язаних з ними можливостей» відправляє читача до положень Закону України «Про запобігання корупції», в ст. 1 якого визначено поняття корупції із використанням саме цієї конструкції. Здається, що формула того, що може використовувати службова особа для вчинення злочину виглядає так: службове становище = службові повноваження + пов'язані з ними можливості. Якщо робоча група відмовляється від використання терміну «службове становище», то використання конструкції «*службові повноваження чи пов'язані з ними можливості*» при формулюванні цієї типової ознаки цілком припустиме, хоча й шкодить визначеності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кримінальний кодекс України. Проект. Контрольний текст станом на 30.01.2023 року. URL: <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2023/01/30/proyekt-kryminalnogo-kodek-su-ukrayiny-stanom-na-30-01-2023.pdf> .

*Медицький Ігор Богданович,
доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри політики
у сфері боротьби зі злочинністю та кримінального права
навчально-наукового Юридичного інституту
Прикарпатського національного університету
імені В. Стефаника,
м. Івано-Франківськ, Україна*

**СУБ'ЄКТ КОЛАБОРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ:
КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ОЗНАКИ ТА
МОТИВАЦІЙНА СПРЯМОВАНІСТЬ ПОВЕДІНКИ**

Законодавчою реакцією на розв'язану проти України збройну агресію стали суттєві новели у законі про кримінальну відповідальність. Чималий дослідницький інтерес до своєї конструкції та змістовного наповнення викликала поява ст. 111-1 КК, прийняття якої започаткувало регламентацію протидії засобами кримінально-правового впливу непоодиноким випадкам колабораційної діяльності. Практичне застосування згаданої норми прогресує, з огляду на звільнення тимчасово окупованої території (надалі по тексту – ТОТ), а також достатньо інтенсивну діяльність органів кримінальної юстиції. За матеріалами Офісу Генерального прокурора, упродовж 2022 р. обліковано 3 851 кримінальне правопорушення за ст.111-1 КК, з яких у 1 090 випадків особам вручено повідомлення про підозру, 620 проваджень направлено до суду з обвинувальним актом. Станом на початок квітня 2023 р. обліковано уже 4 887 випадків колабораційної діяльності [1; 2]. Судами першої інстанції (2022 р.) розглянуто 308 проваджень за ст.111-1 КК, з яких 268 завершено постановленням вироку. Вироками, що набрали законної сили, засуджено: 140 осіб – за ч.1 ст.111-1 КК; 14 осіб – за ч.2 ст.111-1 КК; 17 осіб – за ч.4 ст.111-1 КК; 1 особа – за ч.5 ст.111-1 КК; 4 особи – за ч.7 ст.111-1 КК [3].

Конструкція ст. 111-1 КК засвідчує певну непослідовність законодавця при визначенні суб'єкта – у одних частинах стат-

ті ним зазначені ознаки, що дає можливість говорити про його статус як спеціального (ч. ч. 1-3, 5, 7), у інших же частинах вказівка на додаткові ознаки відсутня (ч. ч. 4, 6). Відсутність у переліку ч. 2 ст. 22 КК ст. 111-1 пов'язує відповідальність за колабораційну діяльність з досягненням особою 16-річного віку. Існуючий стан речей не викликає заперечень та підтверджується на практиці. Віковий ценз 726-ти колаборантів, за інформацією Офісу Генерального прокурора, розподілений таким чином: до 14 років – 0 осіб; 14-15 років – 0; 16-17 років – 0; 18-28 років – 49; 29-39 років – 177; 40-54 років – 298; 55-58 років – 71; 60 років і більше – 131 [4].

Буквальне тлумачення ч. 4 і 6 ст. 111-1 КК свідчить про те, що кримінальній відповідальності підлягатиме будь-яка особа, незалежно від наявності/відсутності громадянства України, яка передає матеріальні ресурси відповідним адресатам та/або провадить з ними господарську діяльність (ч. 4); або ж організовує та проводить заходи політичного характеру, здійснює інформаційну діяльність з метою підтримки держави-агресора, її окупаційної адміністрації чи збройних формувань та/або на уникнення нею відповідальності за збройну агресію проти України, бере активну участь у таких заходах (ч. 6).

З приводу зазначеного у науковій літературі спостерігається полярність позицій. Так, В. В. Кузнецов та М. В. Сийпловіч пропонують зважати на відому спорідненість колабораційної діяльності з державною зрадою та визнавати суб'єктом відповідних кримінальних правопорушень (ч. ч. 1, 6 КК) саме громадянина України; враховуючи практику застосування ч. 4 ст. 111-1 КК, а також правила юридичної техніки, О. В. Зайцев та В. А. Бодейко визнають за доцільне доповнити цю частину вказівкою на ознаку громадянства України для уникнення помилкового тлумачення щодо ознак загального суб'єкта; Є. О. Письменський наголошує, що суб'єктом колабораційної діяльності є громадянин держави, територія якої перебуває під окупацією. Тоді як О. О. Кравчук та М. С. Бондаренко констатують, що суб'єктом деліктів, передбачених ч. 4 і 6 ст. 111-1 КК є особа,

якій не обов'язково перебувати у статусі громадянина України. При цьому науковці наголошують, що суб'єкт усіх правопорушень, які становлять колабораційну діяльність, як правило (*виділення мос. – І. М.*), повинен відповідати такій характеристиці як належність до місцевого населення або наявність інших сталих зв'язків із відповідною окупованою територією (місце проживання, місце реєстрації, місце ведення господарської або іншої діяльності); А. Беніцький відзначає, що, через розширення законодавцем кола суб'єктів для окремих форм колабораційної діяльності, суб'єктами форм, передбачених ч. 4 та 6 ст. 111-1 КК можуть бути як громадяни України, так й іноземці або особи без громадянства; А. Музика притримується думки, що колабораційна діяльність – це умисні діяння, <...> вчинені громадянином України, іноземцем (крім громадян держави-агресора) чи особою без громадянства, за відсутності ознак державної зради[□].

Позиції дослідників першого підходу усе-таки надамо перевагу, як такої, що відповідає дійсній волі (духові) та цілям прийняття проекту Закону України про внесення змін до деяких законодавчих актів (щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність) від 24.02.2021 р. № 5144, а також потребам правозастосовної практики. Поділяючи розуміння колабораціонізму (Є. О. Письменський та ін.) як співпраці саме громадянина держави, територія якої (повністю чи частково) перебуває під окупацією, із державою-окупантом чи її представниками, вважаємо вірним суб'єктом колабораційної діяльності (ч. 4 і 6 ст. 111-1 КК) визнавати виключно громадянина України, аналогічну діяльність осіб без громадянства чи іноземців кваліфікувати, за наявності для цього підстав, за іншими статтями кодексу, передусім з Розділу I Особливої частини. Принагідно зауважимо, що виконане нами узагальнення 150 вироків, постановлених судами України упродовж квітня 2022 – січня 2023 р. за ст. 111-1 КК України не містить вироків за колабораційну діяльність (ч. 4 і 6 ст. 111-1 КК) у відношенні до іноземців або ж осіб без громадянства. Більш криміноло-

гічного застосунку потребує та обставина, що у 13,8% вироків із 150-ти суб'єктом делікту виступив громадянин/громадянка України – уродженець рф (21 особа), у 5,3% – це були уродженці Молдови, Узбекистану, Грузії, Угорщини, Білорусі, Туркменістану та Абхазії (8 осіб). Аналогічною є інформація Офісу Генерального прокурора щодо виявлених упродовж 2022 р. колаборантів – усі 726 осіб є громадянами України.

Повноцінна характеристика суб'єктного складу колабораційної діяльності є неповною без аналізу додаткових характеристик: 1) дій громадян України (*у множині. – І. М.*), спрямованих на впровадження стандартів освіти держави-агресора у закладах освіти (ч. 3); 2) провадження господарської діяльності у взаємодії з державою-агресором, незаконними органами влади, створеними на тимчасово окупованій території, у тому числі окупаційною адміністрацією держави-агресора (ч. 4); 3) добровільного зайняття громадянином України посади, пов'язаної з виконанням організаційно-розпорядчих або адміністративно-господарських функцій, у незаконних органах влади, створених на ТОТ, у тому числі в окупаційній адміністрації держави-агресора (ч. 5); 4) добровільного зайняття громадянином України посади в незаконних судових або правоохоронних органах, створених на ТОТ (ч. 7 ст. 111-1 КК).

Мотивація поведінки колаборантів залишена законодавцем за межами статусу кваліфікуючих ознак, й на практиці може носити різні форми прояву. Домінуючими при публічному запереченні здійснення збройної агресії проти України, встановлення та утвердження тимчасової окупації чи публічних закликів до підтримки рішень та/або дій держави-агресора (ч. 1 ст.111-1 КК) є мотиви ідеологічно-політичних уподобань: непогодження з політикою представників української державної влади; підтримка ідей проросійської спрямованості, у т. ч. щодо подальшого розвитку України, виходячи з геополітичних інтересів рф, які передбачають перебування України у сфері її впливу; інформаційних впливів держави-агресора на шкоду інформаційній безпеці України та з метою схилення невизначеного кола осіб